

עבודה באזרחות – "צמידי סובלנות"

אזרחות וזונה, מעין פישור, נעמה אנג'ל ואביה חי

מדרשיית הבנות הרטמן

הקדמת המורה –

עבודה זו נשלחת אליכם כשהיא עודנה בתוך תהליך העריכה וההכנה, אך לא בכתיבתה גדולתה, אם כי בביצוע עצמאי ויוזמתי של הרעיון שמאחוריה. ועוד – הבנות חשבו על הרעיון של הצמידים הרבה לפני שנדרשו להכין את "מטלת הביצוע" באזרחות, פשוט כי למדו בכיתה את הנושאים של זכויות אדם וזכויות מיעוט, פלורליזם וסובלנות ולאחר מכן יצאו למסע ישראלי ונפגשו עם השסעים בחברה הישראלית "פנים אל פנים"... כאשר חזרו אל הכיתה לא יכלו לשבת בחיבוק ידיים, ויזמו את הכנת הצמידים.

כך יצא שכאשר התחלנו את כתיבת העבודות, במקום לשבת בכיתה ו"לשבור את הראש" מה יעשו ועל איזו בעיה חברתית-אזרחית יכתבו, כבר היה להן נושא שבער בהן ופרויקט חברתי שהרימו בעצמן. אני גאה בהן מאוד!!!!

ליזה וסרמן-סלוצקי, מורה לאזרחות

מבוא

הבעיה בה בחרנו להתמקד היא בעיית הגזענות והאלימות הנגררת ממנה ושכיחותה במדינתנו.

בשיעור למדנו כי כל בני האדם באשר הם נולדו שווים ובעלי זכויות טבעיות. אך בארץ ישנה בעיה חמורה של גזענות המביאה לאפליה ולאלימות שפוגעות בזכויות רבות כגון: חופש העיסוק, הזכות לחיים וביטחון, הזכות לשוויון, חופש דת, הזכות לכבוד וכו'...

הגזענות והאלימות נובעות מהפירוד הנוראי בין שני העמים המתגוררים בארץ דבר הגורם למתיחות ובכך השסע הלאומי מתעמק.

השסע הלאומי בארצנו נובע מכך שבארץ ישראל כמה מדינה יהודית בה נמצא גם מיעוט ערבי שלא קיבל מדינה משלו, הם אזרחים בני מיעוטים במדינה שלא דווקא מייצגת את התרבות שלהם.

בקרב המיעוט הערבי במדינה ישנן כמה גישות ביחס לישראל:

ישנה גישה המזדהה עם ישראל, והדוגלים בגישה זו מעידים על עצמם שיהיו מעוניינים לשמור על אזרחותם הישראלית גם אם תקום מדינה פלסטינית.

ומנגד ישנה גישה אנטי ישראלית חריפה הנמצאת בקרב רבים מבני המיעוט הערבי בישראל ובעקבות גישה זו השסע מתעמק ומתעמק.

הדוגלים בגישה זו טוענים כי היהודים הציונים "השתלטו" על הארץ שהייתה שייכת להם (הם היו רוב-שני שליש מתושבי הארץ, ויש להם זיקה לארץ מתוקף ההיסטוריה ועל פי דת האיסלאם). הם לא מוכנים לקבל את הגדרת המדינה כיהודית ולפעמים הם פועלים בדרכים קיצוניות כדי להביע התנגדות.

אירועים לדוגמה שגרמו לבני מיעוטים להגיע לעמדה זו הם:

- הפקעת נכסי נפקדים- מדינת ישראל הגדירה בשנת 1950 את חוק "נכסי נפקדים" לפיו אדם שנעדר, או לא נמצא באזור מפקיעים את הנכס שלו והוא עובר לרשות המדינה. ובכך ערבים רבים שנעקרו מביתם בעקבות המלחמה איבדו את אדמותיהם ובתיהם.
- שנות הממשל צבאי (1948-1966)- בשנים אלה נגזר על בני המגזר הערבי ממשל צבאי שנועד להגן על התושבים היהודים מפני התקפות ועוינות מצד הערבים. המשטר כלל הגבלה של חופש התנועה של התושבים, חופש העיסוק והתיר מעצרים מנהליים.
- בעקבות האירועים הנ"ל ועוד רבים ניתן לראות תגובות חריפות וביטויים של השסע מצד המגזר הערבי בארץ:
- יום האדמה (30 במרץ, 1976)- יום שאורגן על ידי "הועד הארצי להגנה על אדמות ערביות" שקרא לערבים לקיים שביתה כללית ולצאת להפגין. יום זה כלל עימותים אלימים בין המפגינים לבין כוחות הביטחון במסגרתם נהרגו ונפצעו אזרחים ערביים.
- אירועי טרור (הכוללים את האינתיפדה- בשנים 1987-1993, את אירועי אוקטובר 2000 ועוד אירועי טרור בודדים לא מאורגנים במסגרת מסוימת)- באירועים אלה היו התקוממויות של ערבים שהחליטו לקום ולפגוע באופן עיוור באזרחים ישראלים חפים מפשע, עשו פיגועים רבים- התאבדות באוטובוסים, ירי, דקירות ועוד. במסגרת אירועים אלה נהרגו אזרחים ישראלים רבים. גם מצד היהודים במדינה ניתן לראות התבטאויות ופעולות המהוות שנאה כלפי המגזר הערבי. אם זה בא לידי ביטוי באמירות גזעניות, פגיעה וזלזול באנשים מהצד השני או אפילו פגיעה פיזית והשחתת רכוש כגון מסגדים וכנסיות (כפי שניתן לראות בפעולות תג מחיר). בקיץ האחרון היה אפילו רצח של נער ערבי כנקמה על חטיפתם ורציחתם של שלושת הנערים.

סקירת ספרות

כתבה על הפגנה לפעולת נקם בעקבות רצח שלושת הנערים-

<http://www.israelhayom.co.il/article/195479>

בכתבה זו ניתן לראות המון ביטויים להתעמקות של השסע הלאומי וביטויי אלימות וגזענות. השסע הלאומי השורר תמיד בארצנו, הביא לחטיפתם ורציחתם של שלושה נערים יהודיים דבר המבטא אלימות וגזענות מצד אזרחי ישראל הערביים. בתגובה לכך אירגנו אזרחי ישראל היהודים הפגנה הדורשת וקוראת לנקמה בערבים על מעשה זה. כל האירועים הללו מבטאים את הפגיעה בזכויות האזרחים בישראל בכך שמכללים אנשים רבים תחת קבוצה אחת ופוגעים בבטחונם ובכבודם.

הצעת חוק היסוד: חוק הלאום-

<http://index.justice.gov.il/StatelIdentity/ProposedBasicLaws/Pages/NationalState.aspx>

חוק זה מציע להגדיר בחוק יסוד את מדינת ישראל כמדינת העם היהודי. ראינו כבר את הגדרות אלה במגילת בעצמאות אך עכשיו ישנה דרישה ורצון מצד היהודים לעגן את זה בחוק כדבר שאין עליו עוררין. הצד שיזם את הצעת חוק זאת חושב שמדינת ישראל היא מדינתו של העם היהודי ועל כן יש לשים את

יהדותה לפני הדמוקרטיה שלה.
המתנגדים להצעה זו טוענים כי חוק זה הוא אינו דמוקרטי ויהפוך את הלא יהודים בישראל לאזרחים סוג ב'.

פעולות תג מחיר-

http://www.ynet.co.il/tags/%D7%AA%D7%92_%D7%9E%D7%97%D7%99%D7%A8

פעולות תג מחיר הן פעולות בלתי חוקיות המתבצעות בדרך כלל על ידי פעילי ימין רדיקליים. במסגרת פעולות אלה נכללת פגיעה גופנית ופגיעה ברכושם של פלסטינים. פעולות אלה מבוצעות בדרך כלל בתגובה להריסת מבנים בלתי מורשים במאחזים או בעקבות אירועי טרור פלסטיני. בשנה האחרונה הייתה השחתה של מסגדים רבים ושל כנסיות, שכללה הצתה וכתובת כתובת נאצה ושנאה. בנוסף הצתת רכבים ובתי מגורים של פלסטינים, ניקוב צמיגים ויידוי אבנים. פעילי תג מחיר מרחיבים לעיתים את טווח פעולתם ופוגעים גם ביהודים בעלי דעות מנוגדות לשלהם ואף משחיתים רכוש של הצבא והמשטרה הישראלית.

עמותת תג מאיר (עמותה שקמה כתגובה לפעולות התג מחיר)-

<http://www.tag-meir.org.il/>

פורום תג מאיר נוסד במטרה להשמיע קול של סובלנות, כבוד הדדי ומאור פנים כלפי שכנים, זרים וגרים בתוכנו ולמען נזכור כי גרים היינו בארץ מצרים. הפורום יפעל לכתובת תוכניות חינוכיות לבתי ספר ותנועות נוער העוסקות בכבוד האדם, בכיבוד תרבויות ודתות שונות ובכיבוד בני מיעוטים, פליטים וזרים. ארגוני הפורום יפעלו ברוח המשנה האומרת "חביב אדם שנברא בצלם", ליצירת מפגשים בין יהודים-מוסלמים ונוצרים ישראלים ופלסטינים, תושבי קבע, מהגרי עבודה ופליטים. הפורום ייצור מאבק ציבורי המתנגד התנגדות פעילה: רחנית, חינוכית, מוסרית, משפטית ופוליטית לתהליכים פרסומיים ודעות גזעניות הבאות בשם היהדות ובכסותה, המסיתות לגזענות מכתומות ומרעילות את החברה הישראלית, לכדי חברה בלתי אנושית וגזענית. פורום תג מאיר יוקיע את מבצעי הפעולות הגזעניות, יתמוך בנפגעים ויפעל לאכיפת החוק על פי חוקי מדינת ישראל והמסורת היהודית שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

בפרק זה הבאנו 3 דוגמאות המעצימות את השסע ומראות את הגזענות ברמות שונות. הקישור הראשון מדבר על פעולה שאמנם אינה ממש עבירה על החוק אך היא מהלכת על הגבול הדק של עידוד מעשי שנאה, שבקלות יכולים להיחשב לבלתי חוקיים לבין התאגדות חוקית והבעת דעה בחסות חופש הביטוי. בקישור השני ניתן לראות ניסיון לשנות את החוק ולהרחיב את התחום המותר של הגזענות או אי

השוויון במסגרת החוק.
הקישור השלישי הוא סיקור של פעולות מאוגדות בלתי חוקיות, אשר מונעות מגזענות ומיושמות במעשים פוגעניים ואלימים שאסורים על פי חוק.
לסיום, הבאנו קישור לעמותה המציגה דעה מנוגדת לקולות הנשמעים מהקישורים הקודמים.
חזונה של עמותה זו הוא דווקא צמצום השסע וניסיון לקירוב בין הקבוצות השונות, והיא פועלת בדרכים שונות להגשמת חזון זה.

סקר וניתוח תוצאות

קישור לסקר שערכנו-

<https://docs.google.com/forms/d/14oPHJxDb7J72XHun7nTvhh0s8IW7-cX-jGghAeUg0ul/viewform>

ערכנו סקר בנושא אלימות וגזענות בו ניסינו לבחון את התופעות ולראות את דעתם של אנשים על השסע הלאומי. תחילה התמקדנו במוצא ובמאפיינים האישיים של כל אדם, כדי לבל עליו מושג כללי ולאחר מכן שאלנו לדעתו בנושא השסע.

פרסמנו את הסקר בפייסבוק ובקבוצות וואטסאפ. לפי הממצא הראשוני, את הסקר מילאו רק בני הלאום היהודי, ברובם דתיים, בני גילנו. דבר זה בראש ובראשונה אומר לנו משהו. אנו חושבות שהממצא הזה הוא לא רנדומלי; עצם העובדה שהסקר שלנו לא הגיע (או לא נענה) ע"י בן לאום שונה משלנו מסמל באמת את הניתוק שיש בין הגזרות.

לאחר קבלת המושג השטחי על ממלאי הסקר עברנו לשאלות על השסע הלאומי. כששאלנו את דעתם לגבי אירועי האלימות, רוב האנשים (75) ענו שהם מופנים לרוב כלפי המגזר היהודי, ואילו רק 11 ענו שהם מופנים כלפי המגזר הערבי. באשר לשאלת אירועי הגזענות, 45 אנשים ענו שהם מופנים לרוב כלפי האוכלוסייה הערבית אך הרוב, (56) טענו שאירועים גזעניים מופנים לרוב כלפי עדות שונות בתוך החברה הישראלית.

ניתן לראות כי ישנה מודעות לאירועי הגזענות כלפי המגזר הערבי בחברתנו ולאירועי גזענות אחרים בכלל.

השארנו מקום לטקסט חופשי באשר לאירועי גזענות שחוו/ שמעו ממלאי הסקר. התשובות היו:

"הלכתי ממול חבורה של ערבים והם ירקו עלי"
"עצרתי טרמפים עם חברה אתיופית והנהג לא הסכים להעלות אותה"
"המון אירועים. זריקות אבנים קללות על רקע לאומני"
"לא מכניסים למקומות בגלל גזע, דעות קדומות"
"לא ראיתי אבל חברים ערבים מספרים לי"
"זריקות אבנים בכבישים, לאחרונה פופלאריות של פיגועי דריסה"

"חבר של אחי איבד את הוריו ואחד מאחיו בפיגוע"
"בפולין אישה ירקה ואמרה 'יהודים' בפולנית כשהמשלחת עברה לידה"

ניתן לראות שהאנשים שמילאו את הסקר ערים לאירועי אלימות/ גזענות שקורים בחברתנו ושהנושא נוגע אליהם אישית ו/או למכריהם.
כאשר ביקשו להגדיר מ-10-1 את רמת הגזענות האישית שלהם (1= אין בי בכלל גזענות ו-10= אני גזען וגאה בזה), רוב האנשים (60) דירגו את עצמם ברמה 2-3. אדם אחד סימן 9 ו-3 אנשים סימנו 10.
בנוסף לכך, בקשר לפנייה לאדם שלא משתייך ללאום/ לדת של ממלא הסקר, הרוב ענו שיכול להיות שהיו פונים אך לא יצא להם לעשות זאת. על השאלה בקשר לחברים מדת/ לאום אחרת 64 אנשים ענו שיש להם קצת, 1 ענה "כן, המון", 25 ענו שאין להם אבל היו רוצים ו-41 ענו "לא וטוב לי ככה".
השאלה האחרונה ששאלנו הייתה האם הם מפחדים כשהם רואים אדם שלא משתייך לדת/ ללאום שלהם. התשובה הגורפת הייתה "לא מפחד אך אפקח עין". 27 ענו "כן, תמיד יש חשש" והשאר (39) ענו שהם לא מפחדים.

3 פתרונות

הפתרון האפשרי הראשון עליו חשבנו היה לארגן מפגשים בין יהודים וערביים.
ניתן לעשות מפגשים בנושאים מסוימים ובכך לאפשר שיח פתוח שמאפשר רק הכרה של הצד השני, הבנה שהוא בן אדם ככל אדם, ללא התעסקות בשיח על המצב בין הערבים ליהודים, אלא שיחה פתוחה בנושאים נייטרליים. לדוגמא מפגשים אפשריים-
מקהלה- ניתן לתכנן מפגשים של יהודים וערבים שאוהבים, שירה ולשיר, וליצור מקהלה משותפת שתעסוק בחיבור דרך שירה ומוסיקה.
קולנוע- ניתן לתכנן מפגשים בהם רואים יהודים וערבים יחד סרטים ומדברים עליהם, ובכל לעמוד על הבדלתי תרבות ולמימוש תרבות שונה, גם יהדות גם איסלאם/נצרות, ואף תרבויות שונות מהעולם שאינן קשורות לדתות.
בני נוער- בני נוער כיום, מכל מקום בעולם ימצאו נושאי שיחה משותפים, וכך גם נוער יהודי וערבי יוכלו להיפגש על מנת ליצור קשר כבר מהדור הצעיר ולדבר על כל שעולם ברוחם.
פתרון זה באמת ישיג קרבה אמיתית ולא תיאורטית בין העמים אל יכולה להיווצר בעיה להגיע למגוון המגזרים והמקומות שהיינו רוצות.

הפתרון השני שעליו חשבנו שהוא גם הפיתרון שעולה במחשבה ראשונה, הוא קידום חקיקה כנגד אלימות וגזענות.

לדוגמא חוק שיבטיח שכל אדם אשר נהג באלימות כלפי אחר יקבל עונש כספי/מאסר בפועל.
פתרון זה מעט בעייתי משום שחוקים גם היום קיימים, אך הבעיה היא בישום החוק, אין לנו מספיק יכולת כאזרחים ואף למשטרה ליישם חוק זה בכל מקום. בנוסף ליישום החוק, חוקים כמגד לא יפחיתו את

המחשבות הגזעניות של אנשים, אלא עלולים אף להגבירם. בכדי לטפל בבעיה יש צורך לטפל בבסיס שלה, ולא במעשים הנלווים. רק כאשר כל אדם יבין את הנזק שהגזענות עצמה, רק אז תופסק גם האלימות המילולית והפיזית מסיבות גזעניות.

הפתרון השלישי שהוא הפתרון שבחרנו הוא להוציא צמידים נייטרלים שיהיו מיועדים לערכים ויהודים כאחד. הצמידים לא מייצגים צד אחד או אחר, אלא, ייצגו כל אדם באשר הוא אדם שמאמין שהדרך היא בקבלה של האחר ובשיחה, ולא באלימות וגזענות צמידים שעליהם יהיה כתוב "לא לאלימות לא לגזענות" בערבית ובעברית.

ביצוע פתרון ותיעוד

בחרנו בפיתרון הצמידים מכיוון שהוא הקל ביותר לביצוע על ידי נוער, והקל ביותר להפצה ומימוש. כאשר הבנו מיד שאין הצמידים יכולים להיות בצבעים שייצגו דברים אינן הולמים לרעיון ולכן נפסלו הצבעים ירוק וכחול שמסמלים את הצדדים, הצבע אדום כיוון שהוא מסמל דם ואלימות וכדומה.

חשבנו על הרעיון בכדי להבין איזה צבע יתאים ויהיה נייטרלי לחלוטין, הבנו שהרעיון מתבטא בכך שאנו מאמינות בשיח ציבורי, ולכן לפי כך לא הכל שחור ולכן-לכן נבחר הצבע האפור וכיתוב סגול שהוא צבע נייטרלי שאינו מסמל דבר.

בכדי להוציא את הצמידים אספנו כסף מעצמנו, והחלטנו שניקח על כל צמיד חמישה שקלים ובכל נחזיר את הכסף של הוצאת הצמידים. וכל שאר ההכנסות-ילכו לצדקה.

הצמיד:

לאחר שהוצאנו את הצמידים התחלנו במכירה, בהתחלה במעגלים הקרובים אלינו, וככל שהמשיכה המכירה כך התרחבו המעגלים. אך רצינו גם להגיע למעגל ערבי, הרי הצמידים מיועדים לשני הצדדים, על כן חשבנו על מפגש שנעשה במסע ישראלי במסגרת בית הספר שם נותר קשר עם נערות ערביות, יצרנו איתו קשר ודרך מכרנו צמידים רבים לכפר 'עין ראפה' ואף אותן נערות הצטרפו אלינו בניהול הפרויקט, ועוזרות לנו בהפצתו.

זרף פייסבוק:

<https://m.facebook.com/pages/לلعنصرية/818748471497000> צמיד-סובלנות-לא-לאלימות-לא-לגזענות-לא-לעنف-לא-

כתבות מהעיתונות:

כתבה מישראל היום-

<http://www.israelhayom.co.il/article/265133>

כתבה בכל העיר ירושלים-

סיכום

בעבודה העמקנו על נושא השסע הלאומי העמוק שיש בין היהודים לערבים. מצאנו במהלך העבודה כל מיני צדדים המייצגים את עמדתם בנוגע לאלימות ולגזענות במדינת ישראל, יש את הצד הקורא לאלימות ולהשמדה (שבא משני הלאומים) למשל "תג מחיר", ומנגד יש את הצד הדורש שלום, אחווה ושיח למשל "שנברא בצלם" תהליך זה בעבודה נתן לנו להבין שהחברה הישראלית כולה מורכבת ומגוונת מאוד ובשל הגוון נוצרים גם קבוצות מאוד מגובשות בדעותיהן והבנו איך השסע מתעמק מכך.

בהמשך העבודה עבדנו על פתרונות מסוימים שיוכלו במידה לקרב בין הקבוצות השונות ופתרון הצמידים היה האהוב ביותר. מכרנו את הצמידים ברחוב ובבית הספר ועשינו גם יום בתל-אביב במיוחד. הצמידים בעצם מייצגים את הקול החדש בחברה שצועק נגד האלימות ונגד הגזענות והבאת שלום ואחווה למדינה.

בעבודה הבנו שלא הכל חד וחלק ושיש חלקים מחוספסים ושעלינו להיות רגישים לזולת ללא הבדל דת, גזע ומין.

בעבודה גם נוצר איזה שהוא שיתוף פעולה בין הבנות של עין ראפה לבנינו יוצרות העבודה והפתרון באמת בא לידי ביטוי יצרנו שיח ודיבור ולא אלימות וגזענות, הבאנו את השלום לשולחן.

רפלקציה אישית

נעמה- מאוד נהנתי לעשות את העבודה.
למדתי ממנה המון על השסע הלאומי ועל הבעיות של הגזענות במדינה.
אני מאמינה שזו בעייה קריטית שצריך לעשות הכל כדי לפתור אותה ואני חושבת שזה גם אפשרי.
אני מקווה שהרעיון שלנו ישנה במקצת את היקף הגזענות והאלימות ואני מרגישה שאם נצליח לשנות
אפילו בנקודה אחת בודדת וקטנה זה כבר שווה משהו ומוכיח שזה אפשרי.

מעייין-נהנתי לעבוד על העבודה משום שהנושא קרוב מאוד לליבי, מזה כמה שנים שקשה לי עם מצב
הגזענות בארץ ואף מדכא לעיתים, תמיד רציתי לעשות דבר מה, אך מעולם לא יצא שום דבר לפועל, לכן
עבודה זו היא הזדמנות נהדרת ללמוד על הנושא, להעמיק בו, ולהבין הכל על השסע הלאומי, כי רק כאשר
נפנים ונבין נוכל באמת לעשות שינוי.

שמחתי להגיד בגאווה שמעשה ידי פרייקט אשר מדבר על אחווה ושלווה בין העמים, שמחתי להפיץ את
הנושא, לעניין אחרים, ללמד, ללמוד, ולחזק קשר בעצמי עם נערות ערביות.

אושרת-בתור אדם ימני העבודה ומכירת הצמידים נתנה לי את האפשרות להסתכל אל מחוץ לבועה שלי
ויותר אל החברה שמסביב.

מכירת הצמידים והבעודה גרמה לי להבין שלא הכל הוא שחור או לבן, יש מאות גוונים פשוט צריך לחפש
אותם.

אביה- החכמתי מהעבודה ונהנתי לעבוד עליה. מאוד אהבתי את רעיון הצמידים מאחר וכל אחד יכול
להתחבר אליו בלי קשר לדעותיו הפוליטיות. המסר שהוא משדר בעצם מדבר אל כולם כי הרי בכל חברה
שהיא, בארץ ובעולם, יש אלימות וגזענות. ברגע שלובשים את הצמיד אנחנו מקבלים על עצמנו, בתור
חברה בכלל ובתור בני אדם יחידים, לעצור את האלימות והגזענות- דברים שגורמים לשסעים רבים
בחברה (ולא רק לאומניים).